

nebo vdovcem. Oddíl V. písní o rodině je věnován poměru k manželovi, sestrám a bratrům, i matce mužově, zpívá o sirotcích a dětem ukolébavky. Písně při zaměstnání (oddíl VI.) tryskají přímo z venkovských prací, vzpomínají roboty, zpívají o orání, sečení luk, sklizení úrody i o jiných venkovských zaměstnáních: pasení krav, pláření, mlynářství, stolařích atd. Zvláštní je tu oddíl písní žňových, živě vyzvedající obřady při žních a poměr ženců k hospodáři. Reminiscence historické z válek tureckých, pruských a francouzských v době Napoleonově najdeme v oddíle písní vojenských (VII.), které jinak zpívají častěji obecně o odvodech, loučení s milou a s rodiči i o životě vojenském. Do VIII. oddílu písní hospodných zařadil Sušil písně veselé, které se zpívají při zábavách v hospodě. Jsou to z větší části písně taneční. Sušil uvádí v poznámce četná jména tanců, při nichž se zpívají, ale neřadí je podle tanců, nýbrž podle příbuznosti obsahové a jinak odkazuje na Rittersberka, kde prý jsou tance zachyceny. Zde najdeme poměrně nejvíce písní veselých i rozmarných, u Sušila celkem řídkých, jimiž se lid přenáší přes životní potíže a nadlehčuje si těžký život. Je tu i řada písní o tanci, hudbě a hudebnících, jakož i písně pijácké. Ty jsou zčásti též v dalším (IX.) oddílu písní žertovných, allegorických a naivných. Sušil je řadí do celých velkých skupin pod společná čísla. I tu najdeme některé písně taneční, satirické písně o stavech a písně nevázaného, bezpředmětného veselí. Poslední X. oddíl písní obřadných a pořadných postupuje podle jednotlivých slavností a zvyků: hodů, slavnosti Králek, přástek, zvyků na smrtnou neděli, uvádí dále písně dětské, koledy nábožné, světské i milostné a hry o svatém Blažejí, na Helenku, na husy, na mostek a j., často s obšírným popisem zvyků. Připojená *Sbírka nová* je učleněna do stejných oddílů. Jak již bylo řečeno, ušly Sušilovi jako knězi některé písně bujnějšího rázu.

Bohatství podnětů, které Sušilův slovesný materiál k podrobnějšímu zkoumání přímo nabízí, je ovšem daleko větší. Ale zacházeti do podrobností by nepochybně znamenalo také překračovati hranice, které jsou této úvaze vymezeny. Tím spíše, že i hudební stránka Sušilovy sbírky si vyžaduje, aby byla doprovázena několika slovy. Sušilovo sběratelské dílo zachycuje totiž po prvé vůbec v obrovském sběru s texty také nápěvy moravských písní a dává jimi nahlédnout hluboko do tajů hudební lidové kultury, která má v oblasti mluvené češtiny a tudíž v oblasti lidových písní, zpívaných na český a moravský dialektický text, svůj zcela zvláštní význam.

Předním znakem písní sebraných Františkem Sušilem je, že obsahují na jedné straně nápěvy, které jsou útvárně podobny charakteristickým melodiím českých písní z Čech anebo že jsou s nimi někdy dokonce totožny, avšak že na druhé straně vedle těchto nápěvů obsahují — a to v podstatně větší části — melodie, které se od melodií českých písní odlišují ve všech svých skladebných složkách. Uprostřed obou těchto typů obsahuje pak ovšem také množství melodií smíšených, které mají jednu složku příznačnou pro jeden, jinou pro druhý typ melodií. Obecně však už z porovnání notace a jejího grafického vzezření je na první pohled patrné, že se zde prolínají dva naprosto různé hudební projevy, dvě naprosto odlišné hudební mluvy, dva hudební světy, které se ve sledu písní, do něhož uspořádal své zápisy František Sušil, střídají velmi nestejně a nepravidelně. V letmém přehledu se přibližně ukazuje, že tyto dva odlišné typy melodií jsou spjaty s určitými nářečími, v nichž je vysloven text písní; ale teprve podle nalezišť písní zjišťujeme přesněji, že onen melodický tvar, který je podobný českým písňovým nápěvům, je hojnější v západních oblastech moravských, a že druhý, odlišný typus melodií, ovládá ostatní části země téměř úplně, nepřihlížíme-li ovšem k výjimkám. Tato dvojí povaha, tento dualismus Sušilova nápěvového materiálu je pak nepochybně nejdůležitější otázka, která nás nad melodiemi této krásné písňové sbírky napadá. Význam této otázky vystupuje ještě více do popředí, jestliže si připomeneme, že česká píseň už nejednou upoutala pozornost hudebního badání, které se jí přiblížilo anebo dospělo až k ní jako ke složce provázející velmi pravidelně vývoj umělé hudby v Čechách — že však proti tomu nebyl s dostatek objasněn ráz moravských písní, které nemají těchto souvislostí s českou hudbou umělou.